

ALGUNES NOTÍCIES SOBRE LLUÏSA VIDAL I PUIG, PINTORA DEL SEGLE XIX (1876-1918)

ISABEL COLL I MIRABENT

Filla del moblista Francesc Vidal, amic i col·laborador dels principals arquitectes barcelonins de finals de segle XIX, Lluïsa visqué des del seu naixement un ambient propici a les creacions artístiques. Potser fou aquest el motiu pel qual ben aviat es comprovà el seu gran interès per la pràctica pictòrica. La seva afició i les seves clares aptituds la portaren a París, a estudiar al taller d'Eugène Carrière. A Barcelona, Lluïsa Vidal seria deixeble d'Arcadi Mas i Fondevila, i admirà artistes com Ramon Casas o Santiago Rusiñol. L'obra de tots ells influirà clarament en la seva.

En la trajectòria artística de Lluïsa Vidal sobresurt la seva faceta com a il·lustradora de contes. També cal no oblidar les seves escenes de gènere així com els seus retrats, destacant en ambdós gèneres tant les pintures a l'oli, com els dibuixos a la sanguina. Fou considerada la millor pintora catalana del darrer quart del segle XIX.

ALGUNES NOTÍCIES SOBRE LLUÏSA VIDAL I PUIG, PINTORA DEL SEGLE XIX (1876-1918)

Com algunes altres pintores, fou una noia que ben aviat s'interessà per l'art, ja que, des del seu naixement, vivia dins d'un ambient que propiciava aquesta afecció. Era filla de Francesc Vidal, intel·ligent artista, gran amant de les arts, que tenia, al passatge del Crèdit, un local dedicat a la venda d'obres d'art: quadres, mobles, gerros, escultures. El mateix Francesc Vidal havia dirigit els treballs de la botiga, ocupant-se de la seva decoració i del disseny del seu mobiliari. El dia de la inauguració, durant el mes d'abril de 1879, s'exposaren obres de Masriera, Gómez, Urgell, Torrecassana, Nobas i Soler Rovirosa, entre d'altres.

Com a moblista fou també molt considerat. De Francesc Vidal són els mobles que l'Ajuntament de Barcelona encarregà amb motiu de la vinguda de la reina Maria Cristina. Projectà també tot un seguit de mobles per a Comillas, coincidint amb l'estada en aquella població del rei Alfons XII⁽³⁾.

A més de ser conegut pel seu establiment i pel disseny de mobles, també ho fou per la foneria Vidal⁽⁴⁾. Possiblement l'obra que va donar més fama a aquesta indústria va ésser l'estàtua de Cristòfor Colom, modelada per l'escultor Atché, l'any 1888^(5, 6 i 7).

Pel que respecte a la formació artística de Lluïsa Vidal, direm que les influències de Mas i Fondevila són presents en la seva obra. Aquest va dirigir, en els seus començaments, la nostra pintora, i el seu mestratge

es fa palès en algunes composicions pictòriques però, sobretot, en les il·lustracions realitzades per Lluïsa.

Altres artistes com Rusiñol i Casas, també influïren sobre ella: Casas en el retrat, Rusiñol quant a solucions compositives com la de donar diferents espais a través de portes obertes. Del que diem és una bona mostra el quadre de la col·lecció Josep Mirabent i Magrans^(8 i 9).

Lluïsa Vidal no solament no es conformà a mirar el que l'envoltava, sinó que entenia la necessitat d'anar a conèixer més enllà de les fronteres, allà on l'art tenia el seu principal focus: París.

A París tria com a mestre Eugène Carrière, aquella escola on tants artistes, entre ells molts catalans, havien anat a aprendre les novetats del moment⁽¹⁰⁾.

I no tan sols s'emmirallà en Carrière, sinó que el seu interès la porta a pintar vàries obres del Museu del Louvre.

Una fotografia publicada a *La Il·lustració Catalana*⁽¹¹⁾ ens dona a conèixer els temes que interessaven a Lluïsa. Les parets del taller estaven plenes de pintures, entre les quals no es trobava cap paisatge ni cap tema floral. És la figura la que mana, la que dirigeix l'interès de la nostra artista, còpies de contemporanis i d'artistes del passat que podien ensenyar-li alguna cosa eren penjades a les parets del seu estudi, com a fita per recordar i avançar en el camp de l'art. Entre aquests es destaca una còpia de Goya. Ens referim a una figura femenina, un retrat de dona anònima que estava, i està, penjat a les parets del Louvre⁽¹²⁾.

El taller de la pintora es trobava al carrer de Salmerón, avui carrer Gran de Gràcia, i aquest mateix local havia estat, anteriorment, el taller d'Isidre Nonell. En aquest estudi, Lluïsa donava classes a senyores i senyoretes barcelonines. Si seguim *La Il·lustració Catalana* i llegim el peu de pàgina que acompanya la fotografia, trobarem el següent:

«És una palpable demostració, no solament dels mèrits de l'artista professora, sinó de les aficions artístiques que van cundint entre les dones de la nostra capital i del progrés de la cultura de la dona catalana. Allí dona bo de veure-les reunides, copiant el model baix els ulls i els consells de la mestra, entre elles regna una gran simpatia i una veritable fusió d'ideals artístics.»⁽¹³⁾

El diumenge al matí es seguia, al taller de Lluïsa Vidal, un curs d'apunt al natural. L'article esmentat assenyalava que no solament hi participaven senyores catalanes, sinó que venien de l'estranger per assistir-hi, tenint cada cop un èxit més remarcable.

Lluïsa Vidal, amb la seva personalitat, era la fidel representació del que podia ser una «noia moderna». Però no tan sols ella era motiu d'aquest qualificatiu, sinó que les seves germanes també n'eren dignes de considerar-s'hi.

De la Mercè Vidal, germana de Lluïsa, s'estrenà un poema simfònic, a la primera part de la Quarta Festa Modernista de Sitges, el dia 14 de febrer de 1897. La relació amb Sitges venia motivada per l'estiueig: la família Vidal no faltava cap any de fer les estades a la vila, passant l'estiu en una casa del carrer de Sant Bartomeu, al número 9.

Deis Vidal es parlaria en les revistes modernistes. Així, des de *Pèl & Ploma*⁽¹⁴⁾, s'avisava que «les senyoretes Mercè, Júlia i Francesca Vidal donarien un concert a la Filàrmonica». Poc després, la mateixa revista s'ocupava de la trajectòria artística de Lluïsa Vidal.

Pel maig de 1898 participà en l'Exposició General de Belles Arts i Indústries Artístiques. Hi presentà un retrat que va ser considerat com un «veritable model d'expressió i factura»⁽¹⁵⁾. *El Eco de Sitges* va fer menció d'aquesta obra⁽¹⁶⁾.

El novembre de 1898 presentà a la Sala Parés tres retrats, un oli i dos dibuixos⁽¹⁷⁾, entre els quals destacava el d'una jove senyora⁽¹⁸⁾. Al costat de les seves obres es trobaven les realitzades per Eusebi Arnau i Aureli Tolosa, entre d'altres⁽¹⁹⁾. Amb motiu d'aquesta exposició, *El Eco de Sitges* amplià la seva ressenya sobre la pintora:

«...nuestros informes y las referencias que del genio pictórico de la señora Vidal tenemos, nos permiten asegurar los grandes progresos que está realizando su privilegiada paleta, en que el color alcanza tonos de gran belleza y de suprema armonía, recordando su retrato al óleo, por su factura irreprochable, al gran Velázquez, maestro entre los primeros y gloria de los pintores españoles. Reciba Luisa Vidal nuestra afectuosa enhorabuena y sepa que tiene bien expedito el camino del arte que tan lleno de zarzales encuentran los pintores adocenados...»⁽²⁰⁾

El gener de 1900, amb motiu de l'exposició anual de la Sala Parés, *Pèl & Ploma*⁽²¹⁾ escrivia sobre Lluïsa:

«Quan un carro ple de sorra està mal tancat, amb els trontolls del camí va perdent-se fins que a l'arribar al peu de l'obra es troba el vehicle mig buit. Amb la pintura barcelonina passa quelcom semblant, exposicioneta aquí, exposicioneta allà, exhibició al Círcol A, exposició al Círcol B... i així van sembrant els estudis i els quadres, fins que a l'arribar a una exposició un xic sèria no hi ha pasta per fer-la interessant. Ademés quasi els mateixos noms es veuen en totes, i no hi ha pas justificació prou sèria per tanta exhibició i canvis de lloc. Els esforçats de cada composicioneta estronquen les forces per quan ve una ocasió important, i així en un any havem tingut mitja dotzena d'exposicions col·lectives, sense que cap hagi revelat res de nou, ni deixat un record de durada. En canvi, ni tindrem exposició de Belles Arts que ens correspondria, ni el paper dels pintors catalans a l'Exposició de París serà el que deuria d'ésser.

«Per això, l'exposició de can Parés, que podria ésser escollida, és solament el carro de sorra que arriba mig buit al peu de l'obra. A can Parés hi ha una pila de quadros exposats, molts d'ells deguts a pintors que en saben, i que per aquest sol fet no pot dir-se que estiguin malament, més l'esperit de l'espectador al contemplar-los se queda tan oprimat, com si estiguessin, per ésser troços arrencats a precs, de la mansa feina corrent, en un medi artístic ensopit.»

Seguia Utrillo fent una relació dels pintors que exposaven, entre els quals trobem Joaquim Mir, amb un paisatge del laberint, en què Utrillo destacava els jocs de llum i que considerava el millor de l'exposició. Després d'examinar el gènere de paisatge passava a parlar de la figura, i en aquest gènere situava l'obra de Lluïsa Vidal:

«...Amb tot, és precís de fer notar la quantitat de figures que cauen pel pes dels caps excessivament grossos, sense comptar uns deliciosos 'cabezudos' a cavall que són capaços de retornar al misàntrop més ensopit.

«L'única excepció devem fer-la a favor de la senyoreta Lluïsa Vidal, que per fi abandona l'indiferent correcció d'abans, per pintar amb una frescor més lliure, amb la que ha obtingut la imatge de la seva germana, acostant-se més que mai a la bona pintura.»

Retrat de Lluïsa Vidal.

El febrer de 1900 exposà a la Sala Parés de Barcelona. Al seu costat hi participaven Lluís Graner, amb un quadre religiós que es deia que estava inspirat en l'Evangeli de Sant Joan... Dionís Baixeras presentava una composició que tenia com a tema la figura d'un pastor dels Prineus; J. Llimona exposava una obra de gènere en la qual es veia una dona de camp agenollada al pas del viàtic. Entre altres artistes destacaren les obres d'Arcadi Mas i Fondevila, tres composicions que assoliren un èxit destacable. També tingueren ressò l'obra presentada per Manuel Cusi *Nit d'estrena* i els paisatges aportats per Modest Urgell.

Lluïsa Vidal en aquesta exposició anyal de la Sala Parés fou tractada amb l'afirmació següent:

«Sus obras son hechas con varonil firmeza.»⁽²²⁾

Aquesta matisació semblava ésser l'única que es tenia per lloar l'obra realitzada per una dona; altres crítiques posteriors demostrarien com sempre es buscava afalagar-la i se la comparava amb el sexe contrari. Un altre exemple que ho confirma es troba a les pàgines del *Diario de Barcelona*⁽²³⁾, que publicava el següent:

«Luisa Vidal en su *Retrato y Primeros pasos*, presenta dos obras de empuje, de arte varonil.

«Ambas son vigorosas, y aunque en *Retrato* su pincel corre sobre la tela con soberana holgura, en el dibujo *Primeros pasos*, donde no podía contar con el recurso del color, para disimular las deficiencias de construcciones, muestra con mayor elocuencia la seguridad de su mano, que envidiarían muchos de los que nacieron ya emancipados.»

I quan presentà el març de 1900 un bon conjunt d'obres a la Sala Parés, un altre diari⁽²⁴⁾ escriví sobre:

«La varonil manera de manejar el color.»

A aquesta exposició, hi aportà dos retrats i un quadre de grans dimensions. Aquesta presentació fou una ocasió més que tingué la societat barcelonina per valorar l'artista i la seva obra. L'exposició assolí un gran ressò. Les obres exposades sorprengueren al públic barceloní i les crítiques que se li feren foren sempre afalagadores.

«L'exposició d'aquesta setmana a Can Parés se compon casi enterament de retratos. El busto que del venerable y plorat poeta català

El taller de Lluïsa Vidal durant un curs d'apunt al natural per a senyoretes.

Joaquim Rubió i Ors, ha pintat l'elegant artista Cristofor Montserrat se distingeix per la seva semblança que sugereix el record de l'exactitud que dona la fotografia.

«En el retrato del difunt mestre en Gay Saber destaca aquella finura de colors, aquella brillantor d'acabat, la detallesa dels rags físics, robes, condecoracions...

«A l'altra banda del saló, la senyoreta Lluïsa Vidal, además d'un quadro d'assumpto idilich, dues valentes pintures representant les senyoretes Güell i López, l'autora ha posat altra vegada de manifest l'amplitud de la pinzellada, el desembaràs de procediments i la fermesa del dibuix. En aquelles testes enèrgicament tacades de rosa i gris hi ha animació, vigor, intensitat de vida, així com hi ha mostra del bon gust en les combinacions de color adoptades per l'oposició dels trajos amb els fons. La senzillesa del arreglo y la simplicitat dels medis empleats acaban de fer simpàtiques y a l'hora distingides aquestes dues figuras.»⁽²⁵⁾

Aquesta escena d'«assumpto idillich» era l'obra titulada *La pastoreta*, la qual fou molt lloada per les crítiques, entre les quals destaquen la sortida a *El Eco de Sitges*⁽²⁶⁾:

«La distinguida artista señorita Luisa Vidal, ha expuesto en el Salón Parés de Barcelona dos soberbios retratos de cuerpo entero de dos conocidas señoritas de la aristocracia barcelonesa, y un paisaje de grandes dimensiones representando a una rapaza sentada junto a una retamera guardando un corderito, todo ello trazado con acierto, naturalidad y maestría, siendo muy admirado por quantos visitan dicho salón Parés.»

Pel setembre de 1903 a la revista *Pèl & Ploma* al costat d'un article de Joaquim Pena sobre J. Marsillach, metge i deixeble de Letamendi i defensor del wagnerisme, i d'un article de Marcel Prévost sobre «l'esperitisme», juntament a poemes de Whitman traduïts per Amado Nervo, es trobava un material gràfic en què dominaven les reproduccions d'obres de Lluïsa Vidal. Entre les obres publicades trobem *Dibuix de nena*, *Dibuix de nen*, *Quadre de nena llegint*, *Dibuixos de nens*, *Nena*, *Escolanet* i *Andalusa*. Acompanyaven aquestes obres dibuixos de Ramon Casas, Pi de la Serra i Xiró⁽²⁷⁾.

L'octubre de 1903 exposà a la Sala Parés. Hi presentà deu quadres a l'oli i dos dibuixos. Juntament amb ella presentaren obres Coranty de Guasch, Boniquet i Cabot Negrevernís^(28, 29). A les obres exposades per Lluïsa, un crític veié la semblança amb obres de Zuloaga⁽³⁰⁾.

L'any 1906 participà, a la Sala Parés, en una altra exposició col·lectiva, juntament amb Dionís Baixeras, Josep Maria Tamburini, Xavier Nogués, Rafael Estrany i E. Fló. Era una exposició considerada de gran varietat temàtica, ja que s'hi trobava des del quadre bíblic fins al paisatge puntillista, des de la figura al·legòrica fins al retrat, des de l'escena de costums fins a la pintura de marines⁽³¹⁾.

L'any 1907 tenia lloc a Barcelona la V Exposició Internacional d'Art. Aquesta exposició va despertar polèmiques ja que, segons els organitzadors, les promeses que el govern havia fet al batlle Sanllehy no van ésser acomplertes, havent estat denegada la subvenció pel Consell de Ministres. Les crítiques parlen del problema de finançament de l'exposició. *El Diluvio*⁽³²⁾ que, entre altres coses, va escriure:

«De estas dificultades saldremos victoriosamente y con la gallarda valentia con que siempre obró la ciudad de Barcelona, esto es, realizando nuevos sacrificios.»

En aquest certamen polèmic, hi trobem la participació de Lluïsa Vidal, exposant a la mateixa sala que Caba, Cardona, Ricard Urgell, Simonet, Cerdà, Beruete, Lasarte, etc.^(33 i 34). A més, els seus dibuixos s'exposaven junt als de Pascó, Làrraga, Cidón, Torras Farrell, Llimona, Gutiérrez Llàrraga, Riquer i d'altres^(35, 36 i 37).

L'any 1907 l'Associació del Cercle de Sant Lluc realitzà una exposició a la Sala Parés. En una de les parets laterals hi exposava la nostra pintora i, juntament amb ella, Laureà Barrau, Raurich, Devesa, Brull, Nonell, Ros i Güell, Serra, Elias, Mas i Fonddevila⁽³⁸⁾.

L'any 1907 participa en l'Exposició del Círcol Artístic amb l'autoretrat *Posant-se la jaqueta*.

L'any 1908 regalà una sanguina a la tómbola que *La Il·lustració Catalana* organitzava amb una finalitat benèfica⁽³⁹⁾. El mes d'abril de 1909 els diaris anunciaven una exposició a la Sala Parés⁽⁴⁰⁾. Lluïsa Vidal i Pepita Teixidor exposaven les seves composicions. Lluïsa presentava escenes de platja, plenes de llum, i també vies parisenques, carrers rurals i interiors plens d'intimitat. També destacaven escenes populars de ball públic i de processons⁽⁴¹⁾. *La Il·lustració Catalana*⁽⁴²⁾ es feia ressò d'aquesta exposició, i deia de Lluïsa:

«...fa a la Sala Parés la seva periòdica exposició amb una esplèndida col·lecció de dibuixos, retrats a l'oli i notes de color. En aquest darrer aspecte se la veu estudiosa amatenta a recollir valors i contrastos de tints; en el retrat hi ha una sèriosa correcció, i en les sanguines, lo millor, al nostre judici, s'hi pot fundar pronòstic falaguer d'un mestratge que aviat assolirà.»

Pel maig de 1909 no exposa a la Sala Parés composicions fetes amb la tècnica de l'oli o del pastel, sinó que presenta una colla de dibuixos. Conjuntament amb Lluïsa Vidal, hi exposen obres Antoni Fabrès i Pepita Teixidor⁽⁴³⁾. D'aquesta mostra se'n dona bon compte a *La Il·lustració Catalana*⁽⁴⁴⁾:

«Lluïsa Vidal acaba d'exposar a la Sala Parés unes pintures i uns dibuixos a la sanguina, ben remarcables i dignes d'elogi. L'obra de la

Maternitat (oli sobre tela). Col·lecció Vda. Josep Mirabent Megrans. Sitges.

Retrat a la sanguina de la senyoreta Muntadas.

senyoreta Vidal té la seva fermesa en el dibuix, en la línia, en l'expressió de ses escenes y ses retrats. Diguint-ho sinó les seves sanguines, hont tot està en el dibuix y no en la coloració de la que per altra part, tant generosa se'ns mostra sovint la distingida artista en ses notes y retrats a l'oli.»

Amb motiu d'aquesta exposició, sortiren moltes altres crítiques en les publicacions barcelonines. Així, *El Diluvio*⁽⁴⁵⁾ feia referència a les obres de Lluïsa Vidal i Pepita Teixidor dient:

«Dos hermosas damas han invadido el actual turno de la exposición en el Salón Parés. Pepita Teixidor y Luisa Vidal son dos artistas de pincel, ha ventajosamente conocidas por sus bellas obras de arte.»

Després de fer una ressenya de Pepita Teixidor, es deia de Lluïsa Vidal que la seva obra era enèrgica, sòbria i fàcil, destacant que tenia notes valentes de color, i acabava:

«...Quizàs estas damas artistas, como Pepita Teixidor y Luisa Vidal y otras muchas, rompan la apatia de los artistas varones que no salen de su ostracismo o de su nimiedad.»

Amb motiu de l'èxit de l'artista a la Sala Parés *La Il·lustració Catalana* li dedicà un article, situant al seu començament el seu retrat. Per l'interès que creiem que té, el transcrivim íntegrament:

«Sembla que no'ns escau pas a nosaltres parlar de l'obra de la nostra vulguda col·laboradora, mes al donar-li per primera vegada lloch que com a expositora mereix en aquestes planes —dedicades per damunt de tot a l'obra de la dona— nos veyem obligats a tractar-la per uns moments no com a companya de les nostres tasques, ben estimada sempre, sinó com 'a una artista' qui aïhora que la senyoreta Teixidor, acaba d'exposar a la Sala Parés unes pintures a l'oli i uns dibuixos a la sanguina, ben remarcables i dignes d'elogi.

«Així com l'obra de la senyoreta Teixidor te'l seu més gran encís en la irreproducible coloració exquisida de ses roses, ses cards, de sos claveïls, lilàs i crysantems presentats en deliciosas agrupacions, l'obra de la senyoreta Vidal te la seva fermesa en el dibuix, la línea, en l'expressió de ses escenes i retrats.

«Diguint-ho sinó les seves sanguines, hont tot està en el dibuix, y no en la coloració, de la que per altra part tan generosa se'ns mostra sovint la distingida artista en ses notes i retrats a l'oli.»

Continuava l'article fent una apologia feminista a favor de la dona pintora, tan interessant, que és de les coses més atractives que sobre aquest tema hem pogut llegir:

«En Espanya, en general, y en Catalunya, en particular, la dona sol ésser —més que modesta— tímida y poruga en el camí de l'art vers el que s'ha sentit portada, sia per aficions sia per la seva educació...

«Poch o gens ajudada per l'home (quan no combatuda per ell amb més ironia i menyspreu que llealtat), la dona artista té moltes més dificultats per obrir-se pas i fer-se un nom, que no pas un home.

«La dona artista no sol tenir amichs —apassionadament entusiastes ni té penyes amistoses— en certa manera devingudes com a societats de bombos mutus; ni té relacions directes ni freqüents amb gazetilles ni crítics que cuidin de trompetejar les excelències de sa fama d'artista ben abans d'havèr-se-la guanyada per la sanció pública... Adhuc, y en la nostra terra, la dona artista 'que arriba' es a força de paciència, d'estudi, de constància, i de coratge: és sobretot a força d'heroisme.

«L'obra de Lluïsa Vidal, la valenta deixeble de Carriere, es feta tota ella d'estudi, de coratge i de sacrificis. Los seus retrats, que no podem classificar d'impecables, porten tots un gran segell de naturalitat i fermesa.

«La senyoreta Vidal, més que en la semblança física del model, sol entrar en l'ànima d'ell, y és 'aquell moment', tris o gay, indiferent o pensivol, atormentat o plàcid, qu'ella fixa sobre la tela o l'paper, a través de sa visió d'artista.

«En casi totes ses petites notes de color hi bat la llum justa y l'ambient precís; y el gest s'hi remarca ben accentuat.

Per això, nosaltres, que admirem tant el pinzell essencialment femení, elegantíssim de la senyoreta Teixidor, no sabríem pas comprendre el de la senyoreta Vidal idealitzant les roses (si pot ésser permès analitzar una flor) ab la lleugeresa de sa companya d'art.

"El noi del gos". Oli sobre tela.

«En el pinzell de la Srta. Vidal hi ha una força masculina, un poch dura, si es vol, però d'una fermesa sempre amable, de la que el gros públic no capeix sens dubte la seva poetica veritat.

«Nosaltres creiem que això prové d'una atracció inevitable qu'es forma entre'l model y la pintora, y que's transparenta fortament en tota la seva obra. Pintant un nen enjogasat, Lluïsa Vidal, si bé és jove encara, sembla redevenir nena, y sos ulls espurnejan alegres, y son franch sonriure s'accentua. Vola'l pinzell depressa, casi alegrement, com en saltirons infantívols, mentres que dels llavis d'ella brolla una gaya fraseologia senzilla y gentil, més que femenina infantívola. Y sa mirada plena de llum sembla alegrar la tela, de la expressió qu'acaban de recollir en el petit, qui sab distreure y entretenir per fer d'ell un model pacífich.

«Quan aquesta 'persona' es de seny, Lluïsa Vidal esdevé dona, la dona d'esperit cultivat, d'intel·ligència fina i ardida que res espanta per que tot ho respecta, l'ànima bondadosa que tot ho capeix per que té'l do de saber sentir tot: les miseries y les glories que formen la existència de cada hu y que son el ser íntim, inconegut a voltes tota la vida, de la generalitat. Y forta d'aqueixa coneixença, sa conversa agradabilíssima, son geni resolt, y son rostre rialler ple de frescor, produeixen un fort encant en el model, y se'l fa seu resoltament guanyantse'l.

«Per això, les pintures y'ls dibuixos de la Lluïsa Vidal, son millors com mes presos són del natural, com mes directament son trets de la vida.

«Algunes de ses petites notes, apareixen plenes de llum vigorosa-ment treta de la realitat. A l'artista qui ve avuy a honorar les planes d'aquesta revista, li cal la paleta de la vida pera treure el gest, la línia y'l color.

«No li cal inventar. Quan inventa, quan reconstrueix a voltes s'allunya de la seva personalitat.

«Quan s'inspira en la realitat, és la més potent de les nostres pintores, com és la més simpàtica de les dones, y sobretot, una de les més valentes en la lluya.»⁽⁴⁶⁾

Acompanyaven aquest escrit unes quantes de les seves obres: el *Retrat de Maria Condemines*, l'*Autoretrat*, el *Retrat de Frasquita Vidal*, *El noi del gos*, i una sanguina que era el *Retrat de la senyoreta Muntades*.

Retrat de Maria Condemines de Rosich. Oli sobre tela.

La Il·lustració Catalana aniria donant notícies seves. Així, per exemple, l'abril de 1910, amb motiu d'haver exposat a la Sala Parés, es tornava a recordar del valor d'aquesta pintora^{(47) (48)}.

El febrer de 1911 té lloc la tómbola Casellas, en honor del desaparegut Raimon Casellas. Referent a aquest esdeveniment trobem una interessant referència a *La Veu de Catalunya*⁽⁴⁹⁾, que feia una relació dels noms més prestigiosos que s'unirien a l'acte d'homenatge a Casellas. Entre aquests es trobava un grup de joves que començaven, al costat d'una colla selectíssima de persones que ja havien demostrat llur valer artístic.

La Il·lustració Catalana va fer referència d'aquest acte i, entre altres coses, destacava la participació de l'element femení:

«Es realitza la tómbola Casellas a les galeries del Faianç Català, sempre generosament acullidores a tota noble iniciativa.

Retrat de Francesca Vidal, germana de Lluïsa.

«Moltes meritíssimes barcelonines feren aquesta seva i han treballat entusiàsticament a la seva feliç realització, entre elles la filla del nostre gran novel·lista, Narcís Oller, la simpàtica, intel·ligent e infatigable Maria, també la Mercè Fondevila d'Abadal...

«Valioses obres femenines han estat ofertes com a mostra de simpatia a la vídua de l'inolvidable Casellas: obres de Lola Anglada, Laura Albéniz, Maria Rusiñol, i un desnú, que es una sanguina, de Lluïsa Vidal.»⁽⁵⁰⁾

Aquest mateix any guanyà una medalla d'or a l'Exposició de Belles Arts de Barcelona. Se li atorgà aquesta distinció per un retrat que va fer de la seva germana Marta. El quadre es trobava al Saló de la Reina Regent, juntament amb obres de Masriera, Borrell, Tamburini, Xiró, Gili, Roig, Cusí, Baixas, Recorder, Tolosa, Lorenzale, Pichot, Pellicer, Gelabert i Serra. Moltes són les referències que trobem d'aquesta VI Exposició d'Art, ja que a més dels mèrits dels expositors i del valor de les obres presentades, trobem una carta de protesta signada per una cinquantena d'artistes, entre els quals destacaven Casas i Apelles Mestres, i d'intel·lectuals, queixant-se del menyspreu sense fonament que alguns diaris feien de les obres que formaven part de l'exposició^(51 i 52).

Una crítica més favorable fou la que va publicar *La Publicidad*, escrita per Hèctor Bielsa, i que titulava «en honor a la informació, no a la bel·leza», i destacava la presència de dues dones: Lluïsa Vidal i Dolores María Bastián⁽⁵³⁾.

La Il·lustració Catalana⁽⁵⁴⁾ també remarcava la presència de Lluïsa Vidal a l'exposició, destacant l'obra presentada per l'artista, que era un bellíssim retrat a l'oli d'una de les seves germanes, el qual era remarcable pels seus dots artístics i també per la semblança amb l'original. Al costat d'aquesta referència es publicava la reproducció del retrat que Lluïsa havia fet a una multimilionària dama americana, la senyoreta Tabares.

Durant aquests anys Lluïsa Vidal es dedicà a fer retrats, els quals són una de les seves millors interpretacions pictòriques. Entre d'altres es poden destacar els següents: *Retrat de Maria Vidal de cos sencer*. Veiem la germana de l'artista vestida de blanc, enguantada en negre, portant a les mans un ram de margarides; *Retrat de Carlota Vidal*, quasi de front, asseguda en un tamboret; *Retrat de la novel·lista Dolors Moncerdà*, bust mirant endavant, carbó i pastel; *Retrat de la compositora Narcisa Freixa*;

"Secretet rosa" ("Feminal", "Il·lustració Catalana", 30-X-1910).

Retrat de l'escriptora Carme Castellví d'Armet, comtessa de Castellà; Retrat de la senyora de Tabares; Retrat de Maria Condemenias de Rosich; Retrat de la senyoreta Roser Ferrer i Borràs; Retrat de l'escultor Fuxà. Es va fer diversos autoretrats, essent el més conegut l'autoretrat a contrallum sostenint una paleta en una mà i un pinzell en l'altra^(55 i 56).

Altres retrats que cal tenir en consideració són els de *Manuela Vidal; Retrat de la mare de l'artista; Retrat de Marcelo de Montoliu; Retrat de Miquel Bertran de Quintana; i Retrat de Dolors Vidal d'Utrillo, de Margarida Xirgu, de Carme Karr*⁽⁵⁷⁾.

Però en el gènere del retrat cal remarcar dues obres: el *Retrat de l'escriptora Josepa Massanès de Gonzàlez*, que realitzà per a la Galeria de Catalans Il·lustres, i el *Retrat de Frasquita Vidal*.

El primer és important per ésser un encàrrec oficial fet a una dona, cosa no gens corrent. El segon ho és perquè s'hi observa la influència de l'artista anglo-americà Whistler. Recordem el retrat de la mare de l'artista o el retrat del doctor Carlyle. Trobem en aquest interès pictòric de Lluïsa una relació amb Santiago Rusiñol i Ramon Casas, ja que aquests dos també se sentiren summament atrets per l'esmentat artista.

Entre els quadres de gènere costumista realitzats per Lluïsa Vidal podríem destacar *Nen amb gos, La pastoreta, Jove llegint, Vellea venint de l'església, Noia amb cistell de roba*, i moltes altres que va presentar a les diferents exposicions barcelonines...^(58, 59, 60 i 61).

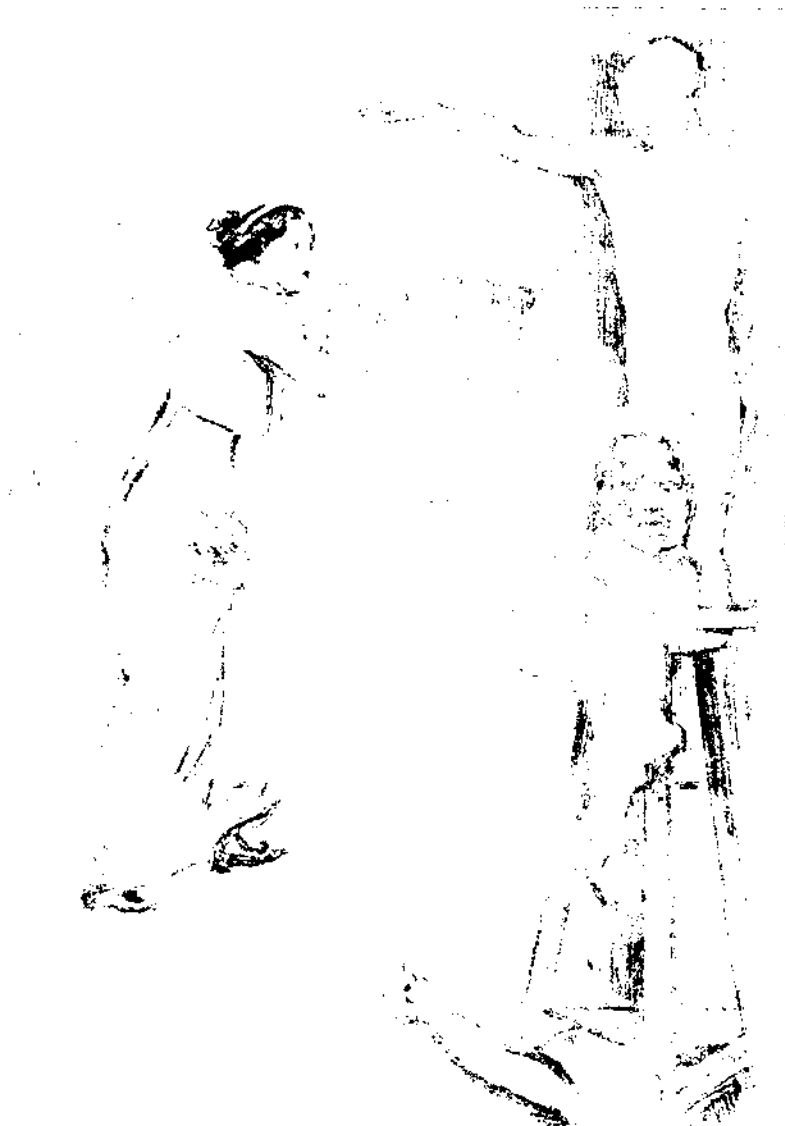
Referent a la il·lustració, va assolir un gran prestigi. Les seves il·lustracions sortien a *La Il·lustració Catalana*, majoritàriament en el seu suplement «Feminal». J.F. Ràfols⁽⁶²⁾ dona una exhaustiva relació de les il·lustracions de Lluïsa, si bé li manquen les que aquesta va fer abans de 1908. Així, no se citen *La heròica lliure*, un conte de V. Bouyer que va ésser publicat el 30 de juny de 1907; tampoc *Nit de lluna*, de Dolors Moncerdà, publicat el 28 d'abril de 1907, per exemple.

La relació de treballs que il·lustrà és la següent: *La menuda*, d'Isabel Serra (26 de gener 1908); *Penediment*, de Francesc Torrent (23 de febrer de 1908); *Bellesguard*, de Glòria Barca (26 d'abril de 1908); *Per Corpus*, de Carme Karr (28 de juliol de 1908); *Retorn*, d'Isabel Serra (30 d'agost de 1908); *Tradició històrica*, d'Anna de Valladaura (25 d'octubre de 1908); *Una vida*, de Roser Lacosta (31 de gener de 1909); *Idil·li*, de

"La mestra" ("Feminal", "Il·lustració Catalana", núm. 67, 27-X-1912).

Clementina Meifrèn de Farsac (28 de febrer de 1909); *El desencís de Na Flòralia*, de mossèn Ramon Garriga i Boixadé (28 de març de 1909); *La dona d'en Barba blava*, de Yolanda (25 d'abril de 1909); *Le papillon et le bourdon*, de Coloma Rosselló de Sans (25 de setembre de 1909); *Enaigament*, de Víctor Català (31 d'octubre de 1909); *Hossanna*, de Coloma Rosselló de Sans (27 de març de 1910); *Tristor*, de Maria Dolors Cortada (28 d'agost de 1910); *Secreterrosa*, de Víctor Català (30 d'octubre de 1910); *La fi de la lloca*, de Carme Karr (25 de desembre de 1910); *Desil·lusió*, de Mactra (29 de gener de 1911); *De les memòries de l'avi*, de Joana Romeu (28 de febrer de 1911); *La clàssica bellesa*, de C.P.S. (30 d'abril de 1911); *Pataclè*, de Violette Bouyer Karr (24 de setembre de 1911); *Comiat*, de Maria Dolors Cortada (29 d'octubre de 1911); *Cor de mare*, d'Antònia Bardolet d'Estebaneil (28 de gener de 1912); *De com en Pierrot esdevingué home de bé*, de Violette Bouyer Karr (25 de febrer de 1912); *La forastera*, de Maria Dolors Cortada (31 de març de 1912);

"La dona d'en Barba Blava" ("Feminal", "Il·lustració Catalana", 25-IV-1909).

Pobre atlot, de Coloma Rosselló de Sans (26 de maig de 1912); *A punta de sol*, de Coloma Rosselló de Sans (28 de juliol de 1912); *La mestra*, de Josepa Casagemas de Llopi (27 d'octubre de 1912); *El vell piano*, de Carme Karr (24 de novembre de 1912); *Capvespre*, de Maria Dolors Cortada (25 de gener de 1914); *Nota d'estiu*, de Carme Karr (30 d'agost de 1914); *La mort fecunda*, de Violette Bouyer Karr (30 de maig de 1915); i *Figurines* (25 de desembre de 1909).

Joan Francesc Ràfols, després de fer aquesta relació, feia unes puntualitzacions summament encertades. Deia que en tot moment Lluïsa havia tingut un extremat desig de treballar, i quant a les il·lustracions seguia el que feia Mas i Fondevila. L'única i gran diferència entre ells era que el mestre era un dibuixant segur, ple de saber i traça. J.F. Ràfols considerava que d'ambdues coses n'estava Lluïsa necessitada, però coincidien en la manca d'imaginació:

"Hosanna" ("Feminal", "Il·lustració Catalana", 27-III-1910).

«Una mica la inconsistència que tenen les nombroses composicions acompanyatòries de novel·les que el seu mestre Mas i Fondevila publicava a *La Ilustración Artística*; no hi ha però aquella distinció i traça que tant essent superficial, com essent una mica profund, a Mas fou inherent.»

Seguia dient Ràfols que era en les sanguines on Lluïsa Vidal esdevenia amb més força, ja que aquestes eren molt més enèrgiques que les il·lustracions.

Anirien sortint obres fetes per Lluïsa Vidal a les diferents exposicions organitzades per galeries o estaments. Així, el juny de 1920 algunes de les seves obres es troben en una exposició organitzada amb el propòsit de fer un monument a Fortuny. Entre les obres venudes els primers dies, se'n trobava una de Lluïsa⁽⁶³⁾.

Però el fet més important d'aquests anys és quan la Sala Parés, l'octubre de 1919, organitza una exposició d'homenatge a aquesta pintora. La sala va canviar d'aspecte en ser ornada amb adient decoració. Tot el local estava ocupat per obres de Lluïsa, essent una retrospectiva que aplegava gran quantitat d'obra: retrats, escenes de gènere, dibuixos, tots sortits de la mà de l'autora que s'homenatjava⁽⁶⁴⁾.

Transcriurem el que va dir *La Vanguardia* amb motiu d'aquesta exposició:

«Una de las víctimas de la epidemia que asoló esta ciudad el pasado año, fue una distinguida pintora, Luisa Vidal. En aquellos días la desaparición de la artista apenas mereció el debido homenaje. Actualmente se han reunido en el Salón Parés buen número de las producciones que dejó. Ahora, frente estas telas, sentimos la satisfacción de encontrarnos con un conjunto de pinturas que permiten advertir esta lucha constante a que están obligados quienes cultivan el arte para ir dominando el mecanismo. Ese esfuerzo callado, insistente, que efectúa la artista cuando va más allá de lo que logra realizar, eso que es descontento, y que impulsa a progresar, es algo que nos dicen los lienzos de Luisa Vidal. Su pintura alcanza en ocasiones una franqueza y sencillez que no semejan mano femenina, se distingue además por una paleta clara y matizada. Y en alguna de esas telas que penden en los muros del Salón Parés, la autora llegó con una gran brevedad de medios, a suscitarnos no flojo interés.»⁽⁶⁵⁾

Podríem acabar la ressenya sobre Lluïsa Vidal transcrivint el que en pensava J.F. Ràfols. Deia que estava plena d'inquietuds en la recerca de temes, però que fou desigual en la interpretació. Assenyalava que aquesta variació li venia de com es trobava l'artista, si «freda o arborada»:

«Alguns moments d'ardència —sempre ben femenina— de la seva producció, són els moments bons, marcats per sensitiva humanitat, que dintre de la moderna pintura catalana, la situa com la millor pintora.»⁽⁶⁶⁾

NOTES

- (1) *Butlletí de museus de Barcelona*. Signat. J.F. Ràfols.
- (2) *La Campana de Gràcia*. 6 d'abril de 1879.
- (3) Vegeu nota 1.
- (4) *La Publicidad*. 28 de març de 1886.
- (5) *El Correo Catalán*. 2 de maig de 1888.
- (6) *El Eco de Sitges*. 10 de juny de 1888.
- (7) *El Correo Catalán*. 25 d'abril de 1887.
- (8) *Interiores* troba en una col·lecció de Sitges. Quadre amb diferents figures situades en dos espais; al fons, un pati.
- (9) Vegeu nota 8.
- (10) Notícia donada en l'article sortit a *La Il·lustració Catalana*, «Feminal». 30 de maig de 1909.
- (11) *La Il·lustració Catalana*. 28 d'abril de 1912.
- (12) Segons catàleg del Louvre: Goya, *Dona asseguda*, retrat no identificat. Catàleg núm. 639.
- (13) *La Il·lustració Catalana*, «Feminal». 28 d'abril de 1912.
- (14) *Pèl & Ploma*. Núm. 28, 9 de desembre de 1899.
- (15) *El Correo Catalán*. 24 de maig de 1898.
- (16) *El Eco de Sitges*. 5 de juny de 1898.
- (17) *La Vanguardia*. 24 de novembre 1898.
- (18) *Diario de Barcelona*. 24 de novembre de 1898.
- (19) *El Correo Catalan*. 24 de novembre de 1898.

- (20) *El Eco de Sitges*. 27 de novembre de 1898.
- (21) *Pèl & Ploma*. Núm. 35, 27 de gener de 1900.
- (22) *La Dinastía*. 7 de febrer de 1900. Pàg. 1.
- (23) *Diario de Barcelona*. 6 de febrer de 1900.
- (24) *La Publicidad*. 21 de març de 1900.
- (25) *La Veu de Catalunya*. 21 de març de 1900 (altres diaris com *La Vanguardia*, 24 de març; *Diario de Barcelona*, 19 de març; i *La Renaixença*, 23 de març)
- (26) *El Eco de Sitges*. 25 de març de 1900.
- (27) *Pèl & Ploma*. Setembre de 1903.
- (28) *La Publicidad*. 29 d'octubre de 1903 (vegeu *El Correo Catalán* i *Diari de Barcelona*, 28 d'octubre 1903).
- (29) *La Ilustración Artística*. 28 d'octubre de 1903.
- (30) *La Veu de Catalunya*. 28 d'octubre de 1903.
- (31) *La Veu de Catalunya*. 15 de març de 1906.
- (32) *El Diluvio*. 12 de juny de 1907.
- (33) *El Diluvio*. 3 de maig de 1907.
- (34) *El Diluvio*. 8 de maig de 1907.
- (35) *El Diluvio*. 30 de maig de 1907.
- (36) *La Veu de Catalunya*. 5 de juny de 1907.
- (37) *La Ilustració Catalana*, «Feminal». 30 de juny de 1907.
- (38) *La Veu de Catalunya*. 3 de maig de 1907.
- (39) *La Ilustració Catalana*. 30 de juny de 1907.
- (40) *La Veu de Catalunya*. 29 d'abril de 1909.
- (41) *La Veu de Catalunya*. 7 de maig de 1909.
- (42) *La Ilustració Catalana*. 25 d'abril de 1909.
- (43) *La Ilustració Catalana*. 9 de maig de 1909.
- (44) *La Ilustració Catalana*. 30 de maig de 1909.
- (45) *El Diluvio*. 7 de maig de 1909.
- (46) *La Ilustració Catalana*, «Feminal». 30 de maig de 1909.
- (47) *La Ilustració Catalana*. 17 d'abril de 1910.
- (48) *La Ilustració Catalana*. 26 de gener de 1908.
- (49) *La Veu de Catalunya*. 16 de febrer de 1911.
- (50) *La Ilustració Catalana*, «Feminal». 26 de març de 1911.
- (51) *El Diluvio*. 11 i 19 de maig de 1911.
- (52) *El Diluvio*. 11 de maig.

- (53) *La Publicidad*. 7 de maig de 1911.
- (54) *La Il·lustració Catalana*, «Feminal». 28 de maig de 1911.
- (55) Ràfols, op. cit.
- (56) *La Vanguardia*. 13 de juny de 1914.
- (57) Ràfols, op. cit.
- (58) *El Correo Catalán*. 10 de juny de 1914.
- (59) *La Veu de Catalunya*. 4 de juny de 1914.
- (60) *La Publicidad*. 10 de juny de 1915.
- (61) Reproduïda a *La Il·lustració Catalana*, «Feminal». 30 de maig de 1909.
- (62) Ràfols, op. cit.
- (63) *El Diluvio*. 1 de juny de 1920.
- (64) *El Diluvio*. 23 d'octubre de 1919.
- (65) *La Vanguardia*. 15 de novembre de 1919.
- (66) *La Publicidad*. 27 d'octubre de 1919.

